

Muhulane

Nr 11 (360)

November 2019 (talvekuu)

Muhu leht

Meie Muhu ilu elab edasi

Nüüd, kus õunamahl pressitud ja kartulid kenasti salvedes, on aeg meenutada suviseid tegemisi, neid erilisi eputusi, millest kena traditsiooni välja kasvada võiks. Muhulane vast mäletab juulis toimunud toredate ürituste - eput päe ILU ELAB, kus meie väikese ent rikka saare traditsioonilisest pärimuskultuurist, eriti just muhu muustritest üleskerkinud uus looming ja mõistagi ka vana kaunis rahvakunst end läbi loengute, töötubade ja moeetenduse ning hilisema näituse taastuvustas. Põhjust oma tegemistest kirjutada andis ka tore uudis, et eput päe Ilu Elab lisatakse Muhu valla kultuurisündmusena Rahvakultuuri aastaraamatu lehekülgedele.

Muhu muster on teatavasti Eestis tuntud ja laialt kasutatud motiivistik, kuid tegelikkuses on Muhu pärand muustritemaailmas palju enam kui kollane siilikutriibustik või tikand mustal taustal. Seepärast tahtsimegi seda oma ja head ühel päeval aastas rõhutatult tutvustada ning Muhu tegijaid nende lausa igapäevaselt sündiva imelise loomingu eest tunnustada.

Loe lk 6.

Töötukassa infotunnid Muhu lasteaia saalis

6. novembril kell 17 – 19
Töötukassa võimalused tööandjate toetamiseks. Mis ja kellele?

27. novembril kell 17 – 19
Töötukassa võimalused töö leidmise toetamisel.

ISSN 1736-289X

9 771736 289007

“Mõmmid” kuulamas.
Krista Niinep

Oktoobrikuu lasteaialastega

Muhu Lasteaia rahvaga on Liiva raamatukogul kena koostöö. Lasteaia töötajad laenutavad usinasti õppe- ja kasvatusteemasid täiendavat kirjavarat, lapsed kuulavad meelsasti ettelugemist ja huvituvad uutest raamatutest. Oktoobrikuus olime eelnevalt väikestes üritustes kokku leppinud ja raamatukogus käisid kõikide rühmade lapsed koos õpetajate ja õpetaja abidega.

8. oktoobri hommikut alustas meil „Jänkude” rühm „Pirukalauluga”. Lõbus, tegus ühislaul juhatas sisse Ilmar Tomuski uue raamatu „Porgandipirukas” tutvustuse ja peategelase – Paula Porgandi loo lugemise. (Kes raamatut ise loeb, saab tuttavaks veel Sander Suhkru ja teiste väarikate tegelastega, abiks Heiki Ernitsa uhked pildid; maitsva porgandipiruka küpsetamise saab ka selgeks.) Et paari nädala eest olime kunstnik ja lastekirjanik Edgar Valteri 90. sünniaastapäeva näitusega mees pidanud, vaatasime tema mahukast loomingust kuulsaks saanud raamatutegelasi ja eri tehnikates valminud pilte, sh eluloolisest raamatust „Karid ja kõrgused” Muhu-ainelisi töid.

Loe lk 5.

Keraamika projektipäevast äkkrännaku õppuseni

Oktoober oli noortekeskuses vaheldusrikas kuu. Kuigi pidasime nädal aega koolivaheaega, mahtus oktoobrisse mitmeid tegevusi. Peale selle, et alustasime noorsootöö kvaliteedi hindamisega, tegime diskot, viisime koolis läbi keraamika projektipäeva, oli koostöös politseiga ka äkkrännaku õppus.

Kevadel pakuti omavalitsuste võimalust läbi viia noorsootöö kvaliteedi hindamine. Muhu vald võttis hea meelega selle teekonna ette sügisel: tegemist on noorsootöö tugevuste ja ka arendamist vajavate valdkondade kaardistamisega, mille tulemuste põhjal saab planeerida edasist arengut ning jälgida edusamme. Peale Noortekeskuse on protsessi kaasatud ka Vallavalitsuse, Vallavolikogu, Põhikooli ja Noortevolikogu esindajad. Tulemused peaksid selguma aasta lõpuks. Suur tänu kõigile noortele, kes selles oma panuse andsid!

Tõsise töö kõrvale oli paras teha üks disko. Kool võõrustas parajasti sõpruskooli Lätist ja hea oli noored ühte ruumi toppida ja muusika põhja keerata. See oli üks ägedamaid pidusid, mis meie majas peetud. Kindlasti tuleb varsti uus pidu teha.

Kui juba paljude noorte korraga tegevuses hoidmine välja tuli, tegime seda veel suurema ettevõtmisena. 18. oktoobril viisime koolis läbi savi projektipäeva, mida koordineeris noorteka saviringi juhendaja Marlen. Muhu Põhikooli õpilased said lähemalt tundma savi ja keraamika maailma. Teoreetilist poolt tutvustasid Kuressaare Ametikooli keraamikasuuna juhtõpetajad Maila Juns-Veldre ja Sander Raudsepp. Kõik lapsed said Kuressaare Ametikooli praeguste ja endiste õpilastest juhendajate abil teha savi-

esemeid. Hiljemalt jõuluks saavad kõik asjad keraamikaahjus põletatud ja lastele kätte toimetatud. Praktilist poolt tutvustas kohalik keraamik Risto Ränk, kes näitas treipingil erinevate esemete treimist. Päev lõppes suitsu ja tulega, kui näidati kõigile, kuidas käib rakupõletus. Kui saviesemed võetakse otse tulest ja siis kähku maha jahutatakse. Tossu ja susinat oli iganes.

Vt ka lk 3.

Huvilised ümber Risto.

Anna-Maria Tuuling

6. oktoobril sündis Pille ja Tambet Tamme perre tütar **Liise Tamm**.

7. novembril kell 11 Muhu Lasteaia saalis **HÖBELUSKAPIDU**

Peole on oodatud on ka vananemad - vanaisad ja kõik teised lähemad sõbrad-tuttavad.

Külavanemate koosolek toimub **28. novembril kell 17** Muhu lasteaia saalis.

Uueks lastekaitsjaks valiti **Svea Auväärt**, teatas 9. oktoobri Saarte Hääl. Svea töötas seni Liiva kaupluses teenindusjuhina, ta jätkab sotsiaaltööpinguid Pärnu kolledžis, soovides spetsialiseeruda lastekaitsel.

Mereteadlaste arupidamistest **Väikeses väina tammi avade** üle kirjutas 30. oktoobri Saarte Hääl. Tehnikaülikooli meresüsteemide instituut viis kevadel ja suvel Väikeses väinas läbi sügavusmõõtmised ning nüüd võrreldakse, kas oleks mõttekas rajada kuni 50, 250 või koguni 1250 meetri laiused avad. Lõplikud soovitud valmivad tuleva aasta kevadeks. OÜ Väina Kala juhi Kristjan Kana sõnul oleksid avad olulised eeskätt kalade rändele, ehk tuleks siig edaspidi jälle väina kudema. Avad annaksid võimalusi juurde ka veeturismi arendajatele.

Vallavolikogu 17. oktoobri istungi päevakorrast

- Muhu valla eelarvestrateegia 2020–2023,
- Laenu võtmine sildfinantseerimiseks,
- Munitsipaalaluruumide kasutusse andmise korra muudatus,
- Audiitori määramine,
- Informatsioonid.

Liiva - Suuremõisa - Piiri riigitee saab tolmuva kätte

Sügis võib vahel olla, vastukaaluks looduse hääbumisele ja talveune ootusele, ka uue asja algus ja kauaegsete soovide täitumise aeg.

Kuigi Maanteeamet on teinud Muhus tänuväärset tööd mustkate (tolmuva kate) ehitamisel, liiklusohutuse kohtade ohutumaks muutmisel ja koostöös oleme ehitanud Liiva - Piiri kergliiklustee, tahame ikka muuta oma elukeskkonda paremaks ja edasi areneda.

Nii on juba üle kümne aasta olnud murelapseks riigitee nr 21150 Liiva - Suuremõisa - Piiri kehva olukord ja tolmmamine, mis on sundinud valda koos teeäärsete külade

elanikega tegema mitmeid pöördumisi Maanteeameti poole.

Möödunud kuu tõi aga rõõmsõnumi tervele Muhule, eelkõige aga Suuremõisa, Laheküla, Kantsi, Nurme, Leeskopa, Ridasi külade inimestele, sest Liiva - Suuremõisa - Piiri teele ehitatakse tolmuva kate 5,19 km ulatuses. Töödega on juba alustatud ning sõltuvalt ilmastikust on tööde lõpptähtaeg 2020. a maikuu. Tööd teostab AS Eesti Teed ning kate ehitatakse ridakillustikust pindamist kasutades, mis pärast formeerumist pinnatakse üle tardsivikillustikuga tuleval kevadel.

Kuna Nurme küla juures esineb teekatte külmakerkeid, siis sellel lõigul paigaldatakse teele geotekstiil ja ehitatakse 24 cm vahekihti pae- ja kivikillustikust, mis hiljem pinnatakse.

Riigiteelt mahasõidud pinnatakse kahekordse pindamisega järgmise aasta kevadel, aga mitte kõik mahasõidud, vaid ainult suuremad (kohalikud teed).

Peale Liiva - Suuremõisa - Piiri ringi mustkate alla saamist on Muhu 80,4 kilomeetrist riigiteedest kruusakattega veel ainult 4,4 km.

Muhu Vallavalitsus

Vallavalitsuse istungitelt

2. oktoober

Otsustati toetada laste huvitegevust: Sepps OÜ sporditreeningud (17 last), MTÜ Leisi Spordiseltsi jalgpalli treeningud (4), MTÜ Orissaare Sport huvialad (7), MTÜ Festivo muusikaring (1). Vastavalt korrale toetatakse valla poolt lapse osalemist ühes huviringis.

Korraldatud jäätmeveost vabastati ajutiselt: Rässa k Uustalu (6.9.2019–31.5.2020), Koguva sadam (23.9.2019–10.6.2020), Leeskopa k Aljava (2.10.2019–31.3.2020), Rässa k Konksi-Kopli (23.9.2019–31.5.2020), Hellamaa k Tiigi (2.10.2019–31.5.2020), Hellamaa k Tüükri (2.10.2019–31.5.2020), Tamse k Tuulesaadu (2.10.2019–30.4.2020), Pädaste k Aarni (28.10.2019–31.5.2020), Kallaste k Paistu (2.10.2019–31.5.2020), Viira k Paavli-Andruse (2.10.2019–31.5.2020), Suuremõisa k Jaagutoa (2.10.2019–31.5.2020), Vanamõisa k Uuelu (2.10.2019–31.5.2020), Tupenurme k Vana-Panga (2.10.2019–31.5.2020), Suuremõisa k Uustalu (2.10.2019–31.5.2020), Tupenurme k Mardi (1.12.2019–31.3.2020), Tusti k Jaani (2.10.2019–31.5.2020), Viira k Nuka (2.10.2019–31.5.2020).

Kinnitati lihthanke piirmäärade jääva hanke "Arvutite ja monitoride kasutustrent" tulemused - edukaks tunnistati Telia Eesti AS, kes vastas ainsana hanketingimustele.

Otsustati jagada:

- Liiva k Aasa: Niidu, Aasa, Nurmiku (kõik el.m),
 - Viira k Tiiriki: Tiirikimetsa, Tiirikipõllu (mõlemad mtm),
 - Viira k Tooma-Aadu: Toomametsa, Toomapõllu (mtm-d).
- Kooskõlastati puurkaevu asukoht kaalutusotsuses toodud tingimustel:
- Rinsi k Pähkli-Saadu mü,
 - Lehtmetsa k Meedla mü.

Väljastati ehitusluba:

- Liiva k Kalapoe mü oleva hoone lammutamiseks,
 - Liiva k Liiva tankla mü-le LPG gaasitankla paigaldamiseks,
 - Suuremõisa k Otsa mü suvila püstitamiseks,
 - Mõega k Heinmäe mü abihoone püstitamiseks,
 - Hellamaa k Tõela-Posti mü puurkaevu rajamiseks,
 - Suuremõisa k Ränga mü üksik-elamu püstitamiseks.
- Otsustati sõlmida eluruumi kohandamise leping, määrati sotsiaalhoolekandeli hüvitisi ja kinnitati sotsialkomisjoni ettepanek.
- Eraldati toetus L. Peegelile Saaremaa rallil osalemiseks.

Tunnistati kehtetaks Muhu Vallavalitsuse korraldus 26.6.2019 nr 163 (Maa rendile andmiseks korraldatud kirjaliku enampakkumise tulemuste kinnitamine).

Otsustati korraldada avalik kirjalik enampakkumine rendiõiguse saamiseks viieks aastaks Muhu vallale kuuluvatele kü-tele: Kantsi k Adopõllu (2,71 ha), Koguva k Ansu (28,57 ha + 7,71 ha + 8,88 ha). Enampakkumiste tähtaeg oli 14. oktoober.

Otsustati muuta Muhu Vallavalitsuse 31.5.2017 määrust nr 2 "Muhu valla jäätmevedajate registri asutamine ja põhimääruse kinnitamine" (muudeti § 7.3.5, täiendati § 8 ja uue sõnastuse sai § 11).

9. oktoober

- Kooskõlastati puurkaevu asukoht kaalutusotsuses toodud tingimustel:
- Kantsi k Jõe mü,
 - Nõmmküla Külma mü.
- Väljastati kasutusluba Kuivastu k Kuivastu sadama mü sõidukite teenindushoonele.
- Otsustati ajutiselt vabastada korraldatud jäätmeveost: Võiküla Pärdi-

Jürna (2.10.2019–31.5.2020), Lõetsa k Matsi-Uuelu (1.12.2019–1.4.2020), Suuremõisa k Võlupe-Mäe (10.10.2019–31.5.2020), Linnuse k Jaagu (1.11.2019–1.5.2020).

Otsustati korraldada avatud hanke menetluses riigihange "Korraldatud jäätmeveo kontsessiooni andmine Muhu vallas".

25. oktoober

Kinnitati maa rendileandmiseks korraldatud kirjaliku enampakkumise tulemused: Koguva k Ansu (8,88 ha) võitjaks Lillevälja Loomakasvatuse OÜ, Kantsi k Adopõllu ja Koguva k Ansu (28,57 + 7,71 ha) võitjaks MTÜ Muhu Looduse Kaitse.

Ajutiselt vabastati korraldatud jäätmeveost Võlla k Kukemetsa (28.10.2019–31.4.2020), Võlla k Härma (28.10.2019–31.4.2020).

Määrati elukondlike hoonete lähiaadressid:

- Piiri k Veski kü: Veski/1 ja Veski/2,
- Päelda k Mardi kü: Mardi ja Mardi/1.

Väljastati projekteerimistingimused:

- Hellamaa k Klubi mü hoone ümberehitusprojekti koostamiseks,
- Kuivastu k Paju mü suvemaja ehitusprojekti koostamiseks.

Väljastati ehitusluba:

- Mäla k Jaani-Andruse mü puurkaevu rajamiseks,
 - Rinsi k Pähkli-Saadu mü puurkaevu rajamiseks ja elamu püstitamiseks,
 - Nõmmküla Vana-Leemeti mü päikeselektrijaama püstitamiseks.
- Eraldati vahendeid reservfondist.

1. detsembril kell 16

Liiva uue keskuse avamine, kuusetulede süütamine ja adventiaja alguse tähistamine.
Olete oodatud!

Viinakuu ja talvekuu Muhu Muuseumis

Oleme jõudnud aasta eelviimasesse kuisse, õuetööd suuresti tehtud ja aeg keskenduda taas tubastesse tegemistesse.

1. oktoobril külastasin Muhu Lasteaeda, rääkisime mihkclipäevast ja mängisime erinevaid mäge. Otsisime, arvasime, katsusime, jooksime. 8. oktoobril olid muuseumis rahvariide uurijad. Taaskord on valmimas vana järgi tehtud uued rahvariided, mida uhkusega kanda.

10. oktoobril külastas Muhu saart Jaapani väikesaarte organisatsiooni delegatsioon. Härrad olid väga evelil Muhu saarest ja muuseumi puudega köetavast ahjust. Lisaks andsid nad ka paar soovitusi, et lehti ei peaks riisuma, samuti pole tarvis silda ehitada, kuna meie praamiühendus pidavat olema parem kui neil. Veel olid nad uurinud, kas Väikeses väinas kalmaare ujub ja kas neid ka püütakse.

11. oktoobril olid Muhu Põhikoolis sõbrad Lätist Laucienest. Meelis Mereäär oli gidiks sealse kooli õpilastele ja õpetajatele ning tutvustas saart ja muuseumi. Sel korral külastati Roosiaeda, Muhu Katariina kirikut, Muhu Rinsi kirikut. Viimane oli külalistele uudne kogemus, sest nende piirkonnas õigeuskikirikuid ei ole. Muhu maalinn vaadati üle ning muidugi Koguva. Muuseumi tutvustati läbi inglise- ja venekeelse otsimismängu. Käidi külas ka saarlattel. Vaadati Orissaare staadionil kasvavat tamme ja külastati Maasi linnuse varemeid. Väikese väina tamm oli lastele huvitavaks rajatiseks. Õhtul võistlesid Muhu ja Lauciene koolide õpetajad venekeelses mälumängus „Muhu ja Läti”, mille koostas meie muuseum.

12. oktoobril toimus muuseumi kontorihoones karmoška-koolitus algajatele Meelis Mereääre juhendamisel. Osalejaid oli kaheksa. Järgmine kord kohtutakse novembri alguses ja siis toimuvad vastavalt tasemele ettemängimised.

17. oktoobril kohtusime Muhu Põhikooli III klassiga. Keskendusime õppimisele läbi erinevate mängude. Õpilastele väga meeldis ja kindlasti kohtume nendega veel. Sellele eelneva külaskäigu põhjal tegid lapsed seinalehed teemadel naistetööd, meestetööd, taluhooned, riided. Muuseum koostab nendest novembri alguses näituse, mille paneme üles Välja talu I korruse fuajeesse.

25. oktoobril tuli kokku Muhu Muuseumi nõukoda. Põhiteemaks oli arengukava. Tehti mõned ettepanekud, kuid üldjoontes oldi muuseumi arengukavaga nõus.

1. novembril osales Eda Maripuu koostöös Muhu Pärandikooliga Muhu Põhikoolis, kus tegi ettekande Muhu vanadest ja huvitavatest kohanimedest.

Oodata on veel mõnesid turistigruppe. Kolime Kunstitali kaubad taas kontorisse. Üldjoonest tuleb aastalõpp rahulikult ja uut aastat planeerides.

Muhu Muuseumis vaadatavad näitused: II korrusel püsinäitus „Muhu tekstiil”. Välja talu I korruse fuajees Muhu Põhikooli III klassi õpilaste tööde näitus.

Toomal: Madise kambris on stendid Muhu looduse ja ajaloo kohta. Tooma talu endises sigade laudas näitus „Muhu ja Läti”.

Muhu Muuseum on avatud T-L kella 10–17.

Millisest seemnest mis kasvanud on?

Johanna-Elisabeth Täno

Tervitustega Siret muuseumist

Muhu10x ärikiirendi alustas tegevust

Oktoobris alustas tegevust Muhu10x ärikiirendi, mis mõeldud eelkõige Muhu saarel tegutsevatele ja Muhumaaga seotud ettevõtjatele, kes soovivad oma ettevõtet järgmisele tasemele viia: „Hoolin väga meie kogukonna heaolust ja tulevikust. Minu silmis on see saar justkui väike paradiis. Muhu10x abil soovin anda oma panust ja aidata kohalikke ettevõtjaid, sest just nemad loovad väärtusi, mis meie elukeskkonda tervikuna tugevana hoiavad ja edasi viivad,” kommenteeris ettevõtja Tõnis Hinnosaar, kes algatuse ellu kutsus. Lisateave www.muhu10x.ee

Õpitund, täiskasvanud õppija nädal ja raamatukogupäevad

Oktoober oli Hellamaa raamatukogu jaoks üpris tegus kuu. Raamatute laenamisele lisaks said meie maja külalastajad osa mitmest üritusest.

11. oktoobril korraldati esmakordselt üleriigilist Õpitundi, kuhu registreerus ka meie eakate grupp Kesksõnagrupi juhtide juhendamisel. Mõjuvatel põhjustel sai meie Õpitund küll juba 8. oktoobril ette ära peetud.

Raamatukogujuhataja eestvedamisel ja pilli saatel õpiti muistseid Muhu küla-vahelaule, mille sõnad olid küll ammu olemas, aga õigete mõlkide leidmisega tuli veidi vaeva näha. Täies pikkuses õpiti ära 92-salmiline (igas salmis on küll ainult kaks rida, aga kõiki ridu korraldaks) „Laupa õhta Lalli mettsas”. Veel tuletati meelde „Mäla küla tüdrikute laulu” ja „Kosjalaulu” viise. Üksteisele õpetati selliste toitute tegemist, nagu ahvena rubapea ja läänivits. „Söögivahtetunnis” pakuti odrajahukäkke. Õpitunnis osales 21 õppijat vanuses 45 kuni 97 eluaastat, nende seas kaks 90-aastast vitaalset vanahärrat. Kokkuvõtte ja fotod ürituselt sai saadetud ka ETKA-le Andras.

Täiskasvanud õppija nädala puhul oli 15. oktoobri kohviõhtu külastajateks 2008. aasta Saare maakonna aasta õppija Aino Rummel, kelle juttu oma õpingutest, elust ja praegusest tööst Muhu Hooldekeskuses kuulati suure kaasaalamisega.

Raamatukogupäevade avapäevana pidasid Muhu Põhikooli kolmanda klassi õpilased raamatukogus oma kodulootundi, mille teemaks oli „Muhukielne küögisõnavaara”. Kuigi aega jäi veidi napiks, täitsid lapsed näituse „Kenad köögipõlled” ja „Pisikse muhu kiele küögisõnavaara” põhjal hoolega oma töölehti.

Üritusena „Tuntud inimene raamatukogus” kohtusime 22. oktoobril eesti filoloog Martin Kivisooga, kes rääkis haaravalt rahvatarkustest suulises pärimuses. Nii mõnelgi kuulajal oli jagada ka enda kogemusi ja mälestusi.

Laupäeval, 26. oktoobril olid mudilased oodatud (porgandi)lugevishommikule. Lastele loeti ette Ilmar Tomuski raamatut „Porgandipirukas”, joodi porgandimahla ja söödi porgandipirukat. Aitäh osalemast, Camilla emaga ning Sofia ja Ibrahim vanaemaga!

Raamatukogus ja külakeskuses sai terve kuu jooksul vaadata erinevaid temaatilisi väljapanekuid. Kenade köögipõlled näituse ja muhukeelse söögisõnavaara saab tutvuda veel novembrikuu lõpuni. Olete oodatud Hellamaale!

Anu Hellamaa Raamatukogust

Õpitund Hellamaal.

Tiina Jõgi

Keraamika projektipäevast äkkrünnaku õppuseni

Algus lk 1.

Koostöös Politsei- ja Piirivalveametiga toimus 30. oktoobril äkkrünnaku õppus. Legendi järgi tuli vihane lapsevanem muret klaarima ja selle käigus võttis ta relva ähvardusel juhataja pantvangi. Noortekeskuse roll oli noored majast evakueerida ja politsei tegeles pantvangi olukorra lahendamise. See oli meile kõigile väärt kogemus. Jääb üle vaid tõdeda: raske õppustel, kerge lahingus.

Novembriks oleme juba mitmeid asju planeerinud, tähistatakse ju novembris noorsootöö

nädalat. Hoidke kindlasti silmad lahti, varsti hakkab juba täpsemat teavet kõigini jõudma!

Liia Ots

„Pantvangidraama” õnnelik lõpp.

Anna-Maria Tuuling

Reisikiri: Muhu külavanemate õppereis Tartumaale 23.–24. septembril

Algus eelmises Muhulases.

Teisipäev, 24. september

Juba hommikul kell pool üheksa sõitsime Tartust välja Luunja vallamaja suunas.

Luunja vald [luunja.ee]

Luunja vald on haldusüksus Tartumaa idaosas, Emajõe ürgoru vasakul kaldal. Pindala – 134 km², elanike arv – 4 906 (1.9.2019).

Meid võttis lahkesti vastu vallavanem **Aare Anderson**. Lühikesele eel tutvustusele järgnes kaks sisukat ettekannet, mis päädisid väikese ringkäiguga valla keskuse ümbruses (roosiaed, kollane aken, Luunja jõesadam).

Luunja vald on kiiresti arenev omavalitsusüksus. Tartu linnast kuni Emajõe Suursooni ulatuv vald on väga eripalgeline, hõlmates nii moodsaid elamuallasid kui ka puutumatu loodusega piirkondi. Valla elanikkond kasvab Lõuna-Eestis kõige kiiremini, kuna hea elukeskkond tõmbab ligi üha enam noori peresid.

MTÜ Tartumaa Arendusselts [www.tas.ee]

Tartumaa Arendusseltsi (TAS) tegemisi tutvustas seltsi tegevjuht **Kristiina Tammets**, kes on olnud ühtlasi üleuroopalise maaelu arendajate katusorganisatsiooni juhtorgani koosseisus (ELARDi president 2016–2017, asepresident 2018–2019). ELARD ühendab üle Euroopa tegutsevaid LEADER tegevusgruppe katusorganisatsioonina. LEADER tegevusgruppid on loodud, edendamaks elu maapiirkondades kohalike inimeste algatuse ja koostöö kaudu. Meie maakonnas tegutseb LEADER tegevusgrupp MTÜ Saarte Koostöökogu, kelle tegevuspiirkonnaks on Muhu saar, Ruhnu saar ning Saaremaa ehk kogu meie maakond. Eestis tegutseb kokku 26 LEADER tegevusgruppi, neist enamikke ühendav Eesti Leader Liit [leaderliit.eu/ELARD-page-71] on ELARDi liige.

Vastavalt TASi strateegiale 2015–2022 on seltsi tegevuse mo-

Roosiaed Luunja vallamaja kõrval rajati Lohkva külaseltsi ideele.

Anu Pallas

toks: „Tartumaa hingab Emajõe rütmis”. TAS on MTÜ, mille liikmeteks on Tartumaa maapiirkonna kohalikud omavalitsusüksused, ettevõtted ja kodanikuühendused. Põhieesmärgiks arendada kohaliku elu, tuginedes avaliku, era- ja kolmanda sektori koostööle. TAS on üks LEADER-tegevusgruppidest Eestis. Seltsil on kokku 99 liiget (1.1.2019), millest 9 on KOV üksused (8 Tartumaa omavalitsusüksust ja Röpina vald Põlvamaalt), 38 ettevõtet ja 52 kodanikuühendused. Strateegia kuni aastani 2022 on aluseks seltsi ja selle tegevuspiirkonna arendamisel. TASi piirkonna kogupindala (koos hiljem liitunud Piirissaarega) on 2 624 km² (3/4 kogu maakonna pindalast), elanikke üle 43 200 (2017).

Kristiina jutust jäi enim kõrva kollaste akende (raamide) projekt (*National Geographic*), mis alates 2013. a ehivad ka Lõuna-Eesti maastikke [visitsouthestonia.com/mis-peitub-national-geographicu-kollaste-akende-taga] ja ettevalmistused Tartu kui Euroopa kultuuripealinna 2024 [tartu2024.ee] tegevusteks.

MTÜ Lohkva Külaselts [www.facebook.com/lohkvakulaselts]

Tegemist on Tartumaa aasta külaga 2018 (neil valitakse aasta küla 2 aastaks). Meile esines seltsi juhataste liige **Kaire Vahejõe**.

Luunja valla Lohkva küla asub Tartu linnast vahetult idas. Lohkvas on sündinud tuntud eesti luuletaja Karl Eduard Sööt. Meie mõistes on tegu hoomamatu külaga (pindala jäigi selgusetuks, kaardi järgi vast 6–8 km², elanikke 1 593 (1.9.2019)). Elanike arvu paisutab üles kahe 5-korruselise elamu olemasolu. Tulevikus on Lohkva ilmselt alevik. Külal on kolm lasteaeda, millest on ikka vähe, sest noori inimesi tuleb üha juurde. Meie sealolekul olid paljud inimesed hõivatud maal elamise päeva (28.9.2019) ettevalmistamisega.

Aparaaditehas

[www.aparaaditehas.ee]

Osa pärastlõunast ajast veetsime taas Tartus. Tartu Aparaaditehas oli nõukogude ajal tööstusettevõtte, tollase Eesti NSV suurim aparaaditehas, mis tootis termoreguleerimisventiile keskmistele ja suurtele külmutusseadmetele, suurte diiselmootorite automaatsuhtimisseadmeid ja rõhurelesid. Tehase töötajaskond oli ülepaistatud (1500 inimest), töötajaid rakendati sageli põllumajanduslikel koristustöödel (nt Nõgiaru soovhoosis).

Aparaaditehase hoonestus Kastani 42 on heaks näiteks, kuidas kunagisi tootmishooneid saab uutes tingimustes kasutada. Hoonekompleksis leiab erinevates ettevõtetes tegevust umbes 500 inimest, kusjuures ruumid on pidevas kasutuses ja püsib järjekord uute rendivõimaluste ootuses.

Hemingway'1 oli juttu paarist eestlasest igas maailma sadamas. Sama kehtib ka muhulaste kohta igas Eestimaa paigas. Giidiks oli meil Muhu juurtega programmijuht **Karmen Otu** (Põitse küla Jaagu talu kunagise perenaise Iida lapselaps). Tiidruk oli vire, ikka siit trepist üles ja sealt alla, siin oli

kunagi see ja nüüd on too. Aparaaditehase kuulsat kassi nimega Johann (Johannes) Gutenberg (trükkimasina leiutaja XV sajandil) me paraku ei kohanud.

Kohe esimeselt korruselst avastasime Muhu Pagarite leivapoe. „Vahet pole, kas oma samovariga Tuulasse või muhu leivaga Muhusse,” naersid pagaripoisid. „Ei-ei, seda pähkliatega leiba on Muhus ikka harva saada,” oli ostjatel tehtud ostu kohta õigustus varmselt valmis.

Elva Kultuurikeskus

[elvakultuur.ee]

Järgmiseks võtsime suuna Elva poole. SA Elva Kultuurikeskusest andis ülevaate Kätlin Saarela. Elva valla näitel tutvustas kogukonna ja omavalitsusüksuse koostööd valla arendusjuht **Kertu Vuks**.

Elva Kultuurikeskuse kaasajastatud hoones on ligi 1 300 m² jagu ruume, hoones asub 256-kohaline saal, kus saab korraldada kontserte, teatrietendusi, pidusid ja lisaks pakkuda konverentsiteenust. Kultuurikeskuse fuajeeks on avar ja valgusküllane näitusesaal. Tuttav tunne oli vaadata keskuse ümbrust, kus ehitustööd alles pooleni, aga küllap sellega enne külmade saabumist lõpule jõutakse.

Tagasiteel põikasime Kuressaarega võrdlusmomenti saamiseks kõrvale Tõrva keskväljakule ja kodutee oligi jalge all. Pärast täpselt 36 äraoldud tundi jõudsid väsinud, ent õnnelikud ja muljetest tulvil muhulased koju, soovides saarlastele head koduteed.

Mis saab edasi?

Muljeterohe reis Tartumaale andis meie külavanematele hulgaliselt mõtteainet ja võrdlusmaterjali ning ärgitas mitmete algatuste elu edendamiseks ka oma külas ja

Lõpp lk 5.

Kas teadsid?

* Lohkva on Lõuna-Eesti kõige suurem küla, sealt jõuab meie lauale Luunja kurk

* Keskuste ja äärealade kogukonnad ongi väga erinevad – (Luunja) valla säilitamine selle nimel aitab mõlemat suunda arukalt arendada (Luunja vallavanem)

* Iga mõte, mis tuleb väljastpoolt vallamaja, on väga väärtuslik – seal taga on inimeste tahe, mida tuleb toetada (Luunja vallavanem)

* Aparaaditehas on heaks näiteks, kuidas suunduda tootmiselt loovusele, s.o universaalne kultuuritehas

* Taaskasutus ja heategevus aitavad alati edasi

Muhu Pagarid on Aparaaditehase õuelt üles leitud!

Hants Kipper

15. novembril kell 19 ja 19. novembril kell 10
KINOÕHTU KINOHOMMIK
Hellamaa külakeskuses
"KUI ME HOBUSEVARGIL KÄISIME" (NOR
2019), pilett 4 eurot.

6. detsembril kell 19 ja 10. detsembril kell 10
KINOÕHTU KINOHOMMIK
Hellamaa külakeskuses
koguperefilm "PEREKONNATA" (FRA 2018), pilett 4
eurot.

Muhu roosiaed

Muhulaste kingitusest Eesti Vabariigi 100. sünnipäevaks - roosiaiad - kirjutasiid 2. oktoobri Meie Maa ja 9. oktoobri Saarte Hää.

Roosiaied avati 1. oktoobril, valla 29. sünnipäeval. Muhu roosiaia projektijuht on maastikuarhitekt Sulev Vahtra. Projekti koostas Koppel ja Koppel Arhitektid OÜ maastikuarhitekt Liis Koppel. Muhu pärandikoolil aitasid roosiaeda ellu kutsuda Muhu vald, Muhu kiriku kogudus, kohalikud ettevõtjad ja toetajad. Aia korrashoiul loodetakse suuresti vabatahtlikele. Roosiaied on avatud kõigile huvilistele, selle külastamise eest raha ei küsita.

Oktoobrikuu lasteaialastega

Algus lk 1.

Edgar Valteri endakirjutatud raamatuid said jälle üle vaadatud ja „pokud“-tarnad lahti seletatud.

16. oktoobril tulid „Siili“ rühma lapsed kuulama katkendit Ulrika Kestere raamatust „Siilike, kes kuulas kõiki“. Pärast lugesime veel Leelo Tungla raamatust „Siil Felix ja sekelduste sügis“ lühijuttu siili talveunne suukemisest, lehitsesime septembris E. Valteri illustratsioonipreemiaga pärjatud Regina Lukk-Toomperre värvirõõmsaid pilte selles raamatus. Et nädala teemaks oli „Siilide“ rühmal loomad-linnud sügisel, ütlesime rändlindudele hüvasti Olivia Saare salmidena „Teele, tee!“ ja lappasime samasulist kirjandust. Lapsed esitasid ühiselt „Vihmalaulu“.

18. oktoobril astusid sisse „Oravate“ rühma lapsed, sest ettelugemispäeva võtmes oli kavas Andrus Kivirähki uut raamatut „Tont ja Facebook“ vaadata ja ettelugemiseks päevakohane jutt leida. Valisime jutu „Sokk ja kinnas“, mida samuti täiendavad H. Ernitsa pildid. Arutlesimegi pärast lastega, et soki ja kinda aeg on käes, aga ikka juhtub,

et kummagi paariline poeb peitu – nüüd on meil varuks hüva nõu. (Kes raamatut loevad, saavad järele proovida).

23. oktoobril oli meil Eesti raamatu päev ja külas kõige väiksemad – „Mõmmide“ rühma lapsed. Et raamatukogu on Leelo Tungla sõnade kohaselt raamatukodu, siis tegime ringkäigu maast laeni kõrguvate raamaturiulite vahel, upitasime suurimat ja hüpitasime pisimat raamatut. Kuulasime kogumikust „Väikeste laste suur veerimisraamat“ lühilugude sellest, mil moel raamat meiega räägib. Lugesime ka lasteraamatu autori Liis Auväärti omakäelist pühendust väikestele muhulastele ja vaatasime Karin Rauga autogrammi pisikestele raamatusõpradele. Heiki Vilepi uus raamat „Pesamuna kõneaabits“ kõnetas meid värssidega mänguajakasti sisust, raamatutest ja unejutukuulamisest; vaatasime Ott Valliku joonistatud pilte. Mänguraamatu „Mina ise“ eeskujul leidsime üheskoos üles oma silmad, nina, suu ja muu tähtsa... „Mõmmide“ meelislugudeks on ju muidugi ka igasugused karumõmmilood, neid

võeti rühmatuppaga kaasa.

Igalt rühmalt sai raamatukogu armsa kingituse – kaardid sügislehtedega ja rändeks tiibu lehitava kurega, lõbusates värvides klaasi küünaldega, päikselised saialilled. Aitäh teile kõigile!

Raamatukogutöös – nagu mujalgi – tuleb aeg-ajalt ikka ette lõbusaid kokkusattumisi. Parajasti siis, kui mässasin raamatukogule järgmiseks aastaks ajakirjade-ajalehtede tellimisega, tõi postiljon oktoobrikuu „Tähekesse“, kust avastas Heli Laaksoneni vaimuka ja mitmetähendusliku luuletuse lehtedest, juures Hillar Metsa lõbus pilt. Naer on terviseks, ka iseenda üle!

Mõnusaid sügisõhtuid, kallid Muhulase lugejad, hoidke hea leht ja raamat ikka käepärast! Siinkohal tänan Enda Naaber Nipsustit, kes mõni nädal tagasi kinkis meile oma raamatu „Paat ja aerud omast käest“ ja maali repro „Tee“.

Paadiga või bussiga, rattaga või jalgsi - kohtume teel raamatukokku!

Erika,

Liiva Raamatukogu juhataja

Ümber Muhu

Kuivastu, Kuivastu
Kuulus sadam Muhus ju
Kesse saar ja Või pea laid
Paistvad silma sedamaid
Simiste, Simiste
Sinna poole viib mind tee
Litsi lõppe laupa õhtu
Naised pesevad seal kõhtu

Pädaste, Pädaste
Kuulus supluskoht on see
Järsusild oma saartega
Seal on ilus supelda
Aljava, Aljava
Ei seda õigeks külaks hüüda saa
Kuid talud seal on õige uhked
Ja meri siia poolest rohke

Linnuse, Linnuse
Võimas Muhu kants on see
Maalinnalt paistab roog ja meri
Maa all on muhulaste veri
Igaküla, Igaküla
Siia ei või kosja tulla
Nie naesed oo kut teisest soost,
Nad koormavad mehi justkut
oost

Hellamaa, Hellamaa
Kuulus mustamulla maa
Kes oskavad künda-külvata
Võib aasta otsa rõõmusta
Eino Mereäär

Reisikiri: Muhu külavanemate õppereis...

Algus lk 4.

vallas tervikuna. Minulgi kogunes nende kahe päeva jooksul teadmiste kõrvale seljakotitäis teabematerjale, nagu oleksin lõpetamisjärgus Elva keskväljakult mõned paigaldatavad kõnniteekivid kaasa haaranud. Enne Pariisi tuleb ikka Nuustakul ära käia! Stüies kasvab isu! Või nagu Aarne volikogust oma kopsaka

elukogemuse põhjal hoopis teises kontekstis ütles: „Sina valid suuna, mina valin kiiruse!“ või midagi niisugust.

Tänane Annikat rühma väga hea ohjeshoidmise, Terjet sisuka reisekava kokkupanemise ja Aarnet kindlakäelise roolikeeramise eest! Kohtumiseni järgmisel korral!

Hants Kipper, Lõetsa küla

Reisieltskond Luunja kollase akna ümber.

Aarne Jõgi

Noppeid

Matemaatikaõpetaja **Rein Lahke** 85. sünnipäeva puhul ilmus temast kirjatükk 8. oktoobri Saarte Hääles. Rein Lahke on õpetanud 45 aastat oma kodusaare lastele matemaatikat.

Aasta õppija 2019 Saare maakonnas on **Anu Kaljuste**, Hellamaa raamatukogu juhataja-hoidja ja külakeskuse perenaine. Lähemalt vt 17. oktoobri Meie Maa.

Saare korsten OÜ

Korstnapühkimisteenus

Töö puhas ja põhjalik

Korstnapühkija Aadu Süld

Kutsetunnistuse nr 138888

Tel. 56935883

saarekorsten@gmail.com

Meie Muhu ilu elab edasi

Algus lk 1.

Ilus päikeseline 20. juuli hommi-kupoolik algas Muhu Muuseumis Koguväes, kuhu saalitäis huvilisi (ja neid jätkus nii ukseavale kui väljas-pooleni) oli kogunenud kuulama loomepäeva esimest loenguandjat, muuseumi teadurit **Eda Maripuud**, kes andis põhjaliku ülevaate muhu mustrite ajaloo ja arengutest. Eda järel sai sõna graafik, illustraator ja installatsioonikunstnik **Urmas Viik**, kes tutvustas folkloori ja kunsti seoseid läbi isiklike kogemuste. Kaunite muhuteemaliste portselannõude maalijana tuntud **Sabina Kaukis** andis oma loenguga „Muhu mustrid väikeettevõt-luses“ nii mõnegi hea mõtte Muhu ja ettevõtluse ühendamiseks. Viimasena esines keraamik **Marget Tafel**, kelle filosoofilis-visuaalne tagasisaade kunstniku loominguliste arengutele andis loomepäeva loengutele Muhu Muuseumis kena lõpetuse.

Edasi oli muhulasel, suvemuhulasel ja lihtsalt saarekülalastal võimalik liikuda erinevatesse töötubadesse. Uudistamist jätkus igasse Muhu otsa. Koguväes Männiku käsitöötoas sai **Sirje Tüüri** juhendamisel valmistada nahast käepaelu, Muhu Käsitööltsi Oad ja Eed ruumides Liival õpetasid **Tiina Saar** ja **Maris Tamm** huvilistele, kuidas eriti mahlaseid muhu maasikaid tikkida. Liival Muhu Pärandikoolis Pastoraadihoone ruumides toimus ka põnev semiootiline diskussioon - esemeanalüüs **Kadri Tüüri** osavalt tüürimisel. Paenasel näitas **Eva-Liisa Kollo**, kuidas muhu mustreid maalingutena puidule võluda, ning Marget Tafeli Loovuspesas Lõetsal elustus läbi keraamika legend Muhu vägilasest Mustast Mardist. Metallikunstnik **Kristjan Sisa** juhendamisel sai ka Nõmmküla kandis oma käega imet luua, seal toimus nimelt metallist ehete valmistamise töötuba. Kristjan lausub päeva kohta kaunit: „See päev tõi esile keskkonna ja inimese vahelise kvaliteetse suhte, mille pinnalt tekivad uued loovad potentsiaalirikkad tulemused. Tekkis pärandkultuuri traditsiooniliste väärtuste ja innovatsiooniliste võimade sümbioos.“

Oma ateljeed ja poekesed olid uudistamiseks avanud teisedki Muhu kunstnikud, käsitöölised. Näiteks **Hilja Tüüri** pööningupood, **Mare Peegeli** kangakudula, **Janne Kommeli** Muhu Lambanahatöökoda, Sabina Kaukise Muhu Portselani suvestuudio, Urmas Viigi Wunderkammer ja **Velli Saabase** Kuivastu käsitööpood. Mõneks tunniks saime avatuna hoida ka oma ateljeestudio Liival,

Ilu Elab disainerid ja suured ning väikesed särasilmseid modelle.

Thomas Elson

kus koos tegutsemas meie Ilu Elab õhinapõhine tuumik - Triinu, Gea, Piret ja Pille-Riin.

Selle väikese Muhu saare kohta tuli nüüd juba tõeliselt pikk osale-nud loomeinimeste nimekiri, ehk ei jäänud keegi mainimata.

Kauni eput päe võttis kokku moeetendus „Muhu moodi moodi loodi“, kus muhu muster elustus kohalike loojate poolt osavalt kaas-aegsesse moekeelde pandud kollektsoonides. Suur oli meie üllatus, kui külalisi aina tuli ja tuli ning lõpuks oli saal rahvast puupüsti täis, osad pidid kahjutundega lahkumagi. Kes aga saali mahtus, sai nautida kuue eriilmelise muhuainelise rõivakollektsiooni ühisetteastet. Seekord tulid lavale Alliki Oidekivi, Anne Keerd, Piret Lember, Gea Promet, Pille-Riin Luht ja Triinu Traumann oma moeloominguga. Soe suveõhtu, laval säravate kohalike modellide energia ja kaunis Muhu moodi mood kütsid nii pealtvaatajate kui osalejate endi

emotsioonid kõrgustesse. Või nii nagu üks pealtvaataja hiljem tõi: „Tunne oli nii võimas, et etendusel lahkudes mu jalad justkui ei puutunudki enam vastu maad!“

Osad moekollektsioonid said üle tammii Orissaares resideeruva fotograafi Thomas Elsoni poolt ning kaunite modellide Mariani ja Eva-Maria kaasabil üles pildistatud. Valminud fotoseeriad ja kollektsoonide näidised formuleerisid Muhu Muuseumis kauniks näituseks. Muuseumi juhataja Meelis Mereäär kommenteerib väljapanekut nii: „Ilu Elab näitus oli minu selle aasta kindel lemmik. Kogu väljapanek üllatas oma professionaalsuse ja terviklikkusega,“ ning lisas naljatades: „Parimaid pilte ma muidugi eksponeerisingi ainult oma kabineti seinal.“

Novembri algul liigub näituse pildilise osa Liiva koolimajja. Olete teretulnud uudistama!

Meeskond tänab südamest kõiki organiseerimise juures olnud

inimesi. Rõõmu valmistasid nii pereliikmete kui valla tugi, nii kohalike ettevõtjate vastutulelikkus, modellide särasilmne entusiasm kui ka külalastajate ülipoosi-tiivne tagasiside, mis täitis organiseerijad uue innu ja ideedega.

Siit ka üleskutse: kes tunneb, et sooviks järgmisel aastal kas moeetendusel, töötubades või loengutel tegijana kaasa lüüa, oma ideedega panustada, siis palume Ilu Elab meeskonnaga novembrikuu jooksul (meiliaadressil iluelab@gmail.com või FB leheküljel Ilu Elab sõnumites) ühendust võtta.

Marget Tafel võtab kogu ürituse kenasti kokku lausega: „Oli super fiiling. Ilu Elab on kui rühmitus, ideede pank, labor, ..., mis tahab jõuda iga saare inimeseni ja kauge-malegi üle Euroopa, levida üle maailma.“

Unistame siis meiegi suurelt. Tänaades Ilu Elab meeskonna nimel

Triinu Traumann ja Gea Promet

Kõinastu – unustatud saar Muhumaa vetes (4)

Jaani talu peremeheks on Mihkel Kesküla. Talus oli parajasti rukkimasindamine käsil. Peremees nagu häbenenud ja vabandades kratsis kukalt:

„Hõõrume siin jah tasapisi hobusemasinaga, ega ole jõudu suure garmituuri ostmiseks. Ja saarelt siia tuua ka ei saa, vesi puha vahel. Nii peab omal jõul katsuma läbi tulla. Mis siin suurt masindadagi: maad nii kehavad, et viljad kui mustlase habemed: üks kõrs hõikab teist taga. Rukis annab viis ja kuus seemet ja on hea saak, kui saame kaheksa.

Kartul kasvab, pole väga vigagi: omale jätkub ja seapõrsa laseb üles kasvata.“

Hobusepoiss andis hobustele piitsaga ja kägisedes hakkas rihm undama ümber peksumasina võlli. Peremees ruttas appi kotte seadma ning lonkis edasi.

Matsi-Jaani talu väraval kohtasid noormeest, kes käsisaaga krõbistas jämeda paku kallal: „Jõudu! Mis sest tuleb?“ - „Tarvis! Teen kaevule säiltsaid.“

Tükk aega kulus enne seletamist ja näitamist, kui taipasin, et noor

Koha valmistas kaevule rakkeid. „Kas noorrahvast külas ka palju?“ pärisin edasi. „Ju neid siin on kah, aga igav on ikkagi põrgu moodi. Robinsonid mis Robinsonid! Mitte midagi pole peale hakata. Eriti hull on sügise ja talve pikkadel öhtutel, siis kas või ulu igavusest. Kuhugi sõita ei saa, sest vahemaa on liig pikk. Muudkui istu kodus. Oleks külas ka kas või ainuski raadio, aga pole...“

Maa Häl 6. september 1937

Järgneb

Vieliikmeline algatusrühm koosseisus Rein Pärn, Leili Teeväli, Olev Vahemaa, Andrus Tamboom ja Meelis Koskaru läbisid rõõmsameelselt 42,2 km pikkuse maratoniraja Muhu saarel. Muideks Saaremaa kolme päeva jooks sai alguse aastal 1974 ning siis oli osavõtjaid seitse!

Allan Mehik

Eesti vanimast **rantkirvest** kirjutas 3. oktoobri Saarte Hääli. 3000 aastat vana pronkskirves tuli kahe aasta eest päevalgele Viira külas.

Vanamõisa endisesse sigalasse kavandatakse **loovuskeskust**, kirjutas 10. oktoobri Saarte Hääli. Projekti veab Kai Hinnosaar.

Kaitseliidu ja prantslaste **tankitõrjeõppusest** kirjutas 29. oktoobri Saarte Hääli ning 28. oktoobri Meie Maa. Laskeharjutus viidi läbi Koguva karjääris. Prantsuse armee relvastuse ja tehnikaga said huvilised tutvuda 27. oktoobril Muhu spordihalli ees.

Muhu **ujulast ja külakeskuse rekonstrueerimisest** kirjutas 18. oktoobri Saarte Hääli. Järgmise nelja aasta eelarvestrateegia annab muu hulgas kindlustunde spordihalli juurde ujula ehitamiseks.

Omavalitsused on aidanud enam kui 500 noort tagasi kooli või tööle

Kohalikud omavalitsused on alates 2018. aasta kevadest kasutanud noortegarantii tugisüsteemi, et välja selgitada haridusest ja tööturul eemale jäänud noored ning pakkuda neile tuge. Pooleteise aasta jooksul on 575 noort tunnistanud, et vajavad haridustee jätkamisel või töö leidmisel tuge.

Sotsiaalminister **Tanel Kiik** tõdes, et on oluline pakkuda õigeaegselt tuge koolist või tööturul välja kukkunud noortele, et nad jõuaksid tagasi kas õppima või tööle. „Haridustee jätkamisel või tööturule suundumisel on noortel ilmnunud erinevad takistused. On noori, kes vajavad abi argiste bürookraatlike küsimuste, nagu seadusandluses orienteerumine või toetuste ja teenuste taotlemine, kui ka tõsisemate tervise- või toimetuleku-probleemide lahendamisel. Omavalitsuste sotsiaaltöötajad on olnud järjepidevad noortega kontakteerumisel ning selle tulemusena on abi jõudnud noorteni, kes iseseisvalt selleni ei oleks jõudnud. Näiteks on nende seas noori, kes on raskemate tervisemurede tõttu haridusest ja tööturul eemale jäänud ning pole tihti teadlikud abi saamise võimalustest. Tänu järjepidevale kontaktihoidmisele ja abipakkumisele julgevad noored või nende lähedased järjest enam tunnustada, et abi on tõesti vaja.”

Sel nädalal saavad noortegarantii tugisüsteemiga ühinenud kohalikud omavalitsused hakata kasutama neljandat korda toimunud seire käigus koostatud nimekirju 16–26-aastastest mittetöötavatest ja mitteõppivatest noortest. Sel korral osaleb seires juba 44 omavalitsust.

Noortegarantii tugisüsteem aitab omavalitsustel märgata ja paremini toetada 16–26-aastaseid mitteõppivaid ja mittetöötavaid noori, kes soovivad abi ja on mistahes põhjustel eemale jäänud tööturul või hariduse omandamisest. Selleks alustavad omavalitsuste sotsiaaltöötajad e-kirja või telefoni teel taas noortega ühenduse võtmist, et teha kindlaks abivajadus. Koostöö erinevate osapooltega, nagu näiteks töötukassa või erinevad õppeasutused ja noortekeskused, aitab leida noorte muredele parimaid lahendusi, mistõttu on noortegarantii tugisüsteemis eriti oluline koht valdkondadeüleisel koostööl.

Noorte abisaamine ei peaks vahendite nappuse taha jääma, sest avatud taotlusvooru kaudu on kõikidel omavalitsustel võimalik noortega tegelemiseks vajalikku rahastust saada. Noortegarantii tugisüsteemiga liitumise kohta saab lähemalt lugeda Tööeluportaalist ja sotsiaalministeeriumi blogist.

Külasema külakool alustab uut õppeaastat 24. novembril kell 12 Liiva lasteaia saalis

Traditsiooniliselt on tunniplaanis kaks tundi ja söögivahetund. 1. tund: **"Kultuuripärandi hoid ja kaitse 21. sajandil - pärandisõbraliku küla pilootprojekti näitel"**, õpetaja Sabina Kaukis (eriti kasulik külavanematele näiteks). 2. tund **"Iimaennustus igapäevaste võtete ja võimaluste tutvustus, praktikum"**, õpetaja Indrek Orav.

Kõik huvilised on oodatud! **Kaasa 1 euro söögiraha.**

MUHU VARAHALDUSE OÜ

LEIAME SOBIVA LAHENDUSE KÕIGILE KINNISVARAGA SEOTUD KÜSIMUSTELE

Tellides meilt roomikekskavaatori koos kalluriga on roomiku transport objektile tasuta. Laiema valiku ja rohkem infot pakutavate teenuste ja tehnika osas leiad meie kodulehelt.

koduleht: www.muhuvarahaldus.ee
e-mail: info@muhuvarahaldus.ee

EHITUSMASINAD

- Roomikekskavaator CASE 42.-/h
- Kopplaadur JCB 3CX 32.-/h
- Minilaadur Avant 528 30.-/h
- Teehõõvel 40.-/h
- Pinnasefrees 70.-/h
- Tõstukiga traktor Valtra 38.-/h

VEOKID

- Kallur Volvo FMX kv 20t. 1,25/km
- Kallur Iveco 8x4 kv 20t. 1,25/km
- Väike kallur Volvo FM 1,10/km
- Metsaveok Volvo FH 1,35/km
- Paakauto Scania 1,10/km
- Furgoon Mercedes Bens 1,10/km
- Treiler kv 20t. 1,25/km

MATERJALID

- Killustik fr 0/32 7,20/t
- Killustik fr 5/15 16,60/t
- Killustik fr 32/64 7,80/t
- Liiv 13,80/t
- Muld haljastuseks 16,80/t

Hind sisaldab käibemaksu

Tehnõulevaatus

Teostame ka TRAKTORITE ülevaatus!

Tulekustuti taotlemine ja müük

Autode sisepesu

Autoremont

Kere, veermiku ja mootori remont

Varuosade tellimine

Sildade reguleerimine

Rehvitööd

Kerevenituspink

Diagnostika

Klaaside vahetus

Muruniidukite ja trimmerite hoistamine ning hooldus

52 737 75 – alan@collester.ee

Ehitusteenused

Üldehitustööd, kanalisatsiooni- ja torutööd, elektritööd

Teehõõvli teenus

Ekskavaator-laaduri teenus
JCB 4CX + erinevad kaevetööriistad + hüdrovaras

Transport (kraana + kallur)
Minitraktori teenus

Avant 520 + erinevad agregaadid

Sõelutud mulla, killustiku, liiva, paekivi ja raudkivi müük

Haagiste rent

50 675 02 –

paavo@collester.ee

Asume Soonda külas vanas laudakompleksis.

Ulatame abikäe!

Kellel on soov ja võimalus aidata kodu kaotanud Muhu valla Vaht-raste küla Uustalu peret, saab seda teha kandes toetussumma arveldus-arvele **EE922200001104822620**, Rein Kaunissaar.

Täname kõiki abistajaid!

15. novembril toimub Kärla rahvamajas Saare maakonna arengukonverents.

Täpsem teave ja registreerimine: konverents.saaremaavald.ee

Facebook'is: www.facebook.com/events/488605508403993

Kõik osalejad on väga oodatud!

TULE TALGUTELE!

16. novembril kell 10.00

Üügu panga aluse korrastamise talgud

Talgutööks on panga alla kasvama hakanud võsa rale ja põletamine.

Töökindad saab kohapealt ja talgulistele valmistab lõunaks supi Tihuse Turismitalu.

Võimalusel võta kaasa mootorsaag või võsatriimmer.

Täpsem info ja registreerimine- Anduvälja Andres, kindel.andres@gmail.com, 5215966

Olete oodatud **Üügu panga** aluse võsast puhastamise **talgu-tele 16. novembril kl 10.**

Oleme koos läbi viinud juba kolm väga toredat ja edukat talgut, mille tulemusena on panga-alune märksa puhtam ja kenam. Kokku puhastasime pea kahe kolmandiku ulatuses kõige tihedamat võsa.

Kaasa palun võtta võimalusel mootorsaag või võsasaag.

Ka seekord pakub talgusuppi Tihuse talu, seetõttu palume teada anda oma tulekust, et saaks arvestada supi valmistamisel. Kõige paremini saab plaanitud talgualale jõuda, kui tulla parklast otse piki panga-pealset viimase koopani.

19. novembril kell 10

Orissaare spordihallis
10. lasteaegade spordipäev

Saaremaa ja Muhumaa loomade hädaabi - 1414.

30. novembril kell 19

Muhu Restos Koost
MOVEMBRIPIDU

pilet 5 eurot
info: liinutuust@gmail.com

Kirikuteated

EELK Muhu Katariina kogudus

Jumalateenistus iga kuu teisel ja viimasel pühapäeval kl 14.

Muhu Hooldekeskuse kirikuruumis

10. november. 22. pühapäev pärast nelipüha. Isadepäev. Usuvõitlus. **Kl 14** jumalateenistus armulauaga.

24. november. Igavikupühapäev. Kuningas Kristuse püha. **Kl 14** jumalateenistus armulauaga.

8. detsember. Advendiaja 2. pühapäev. Sinu Kuningas tuleb kirkuses. **Kl 14** jumalateenistus armulauaga.

Koguduse hooldajaõpetaja
Hannes Nelis, tel 529 1881
hannes.nelis@eelk.ee

EAÕK

Rinsi Jumalaema Kaasani püha-kuju kogudus

9. novembril kl 10 Jumalik liturgia, üldhingepalve.

Hellamaa Peetruse ja Pauluse kogudus

23. novembril kl 10 Jumalik liturgia, üldhingepalve.

Sellel hingede ajal, novembris, palvetame mõlemal teenistusel ühiselt kõigi uinunute eest, kes on nende koguduste liikmed ja maetud meie kalmistutele või ka mujale.

Teenib preester Toivo Treima, tel 5635 0051; toivo@eoc.ee

IN MEMORIAM

Meie hulgast lahkusid

29. septembril 93-aastane **Petronia Kõrv.**

6. oktoobril 60-aastane **Ain Väli.**

7. oktoobril 86-aastane **Õie Saar.**

22. oktoobril 7-aastane **Sten Andressoo.**

25. oktoobril 74-aastane **Jaan Targem.**

Tunneme kaasa omastele!

Jõulukuu juubilarid ja sünnipäevalapsed

Armilde Naaber	97 (17.12)
Oskar Saarkoppel	93 (12.12)
Silvi Grigorovitš	92 (2.12)
Harald Väärtnõu	91 (28.12)
Harald Kreen	88 (2.12)
Juta Pajuniit	88 (16.12)
Uno Saat	86 (10.12)
Heljo Nõu	86 (14.12)
Lydia Uibo	86 (31.12)
Aili Nõu	84 (2.12)
Mihkel Kolk	84 (22.12)
Haljand Naaber	83 (27.12)
Eino Mereäär	82 (28.12)
Arvo Avilo	81 (24.12)

Maili Kuning	70 (10.12)
Henno Liik	65 (10.12)
Evi Tüür	65 (15.12)

Palju õnne!

Märkus: kes ei soovi oma sünnipäeva avaldada, palume sellest märku anda vähemalt kaks kuud enne, kuna Muhulane avaldab igas numbris mitte algava, vaid järgmise kuu sünnipäevalapsed.

* Ostan korteri, maja või äri-pinna Muhus. Telefon 512 3086.

* Ehitusmehed/kiviaiameistrid ootavad tööpakkumisi. Tel. 5461 6512.

Kas oled hädas oma teismelisega, kes distsipliinile ei allu?

Oled vastutav oma lapse eest, kes reeglitest kinni ei pea?

Sul on kodus noor, kellega on pidevalt probleemid?

Kui jah, siis saame sind aidata - suvel 2020 korraldame kokku 3 pikaajalist laagrit teismelistele:

lugupidamise, empaatiavõime, hügieeni, käitumisoskuste ning vastutustunde, suhtlemisoskuste arendamise eesmärgil.

Seame endale eemärgiks otsida ülesse nooruki seest talle huvi-pakkuva, et iseseisvalt edasiminek oleks võimalik.

Eelregistreerimine on alanud, kohtade arv on piiratud: tellimus@praktikakeskus.ee

12.– 13. detsembril

Tornimäe rahvamajas

Haldjate ja trollide maa

Täpsem teave peagi tulekul.

Korraldajad Ida-Saaremaa ja Muhu noortekeskused ja rahvamajad.

Soovid osta - müüa kinnisvara või vajad hüva nõu?

Võta ühendust: **Lauri Kolk**
Tel: +372 5191 2950,

lauri@adrem.ee

www.adrem.ee

Kõige ülevaatlikum info Muhumaa kinnisvarast! Adrem Kinnisvara tegutseb Saare maakonna kinnisvaraga juba aastast 2002!

29. novembril kell 20

Muhu Põhikoolis

Folkloorirühm **UIJEE**

5. sünnipäevapidu

Esinevad taidlejad lähedalt ja kaugelt.

12. novembril kell 11.30

Hellamaa külakeskuses

Liiklusloeng eakatele liiklejatele

Jalakäijana, jalgratturina liikluses, helkurid, riietus jne. Loeng 2x45 min, tasuta. Lähemalt: muhu.ee

21. detsembril 9 – 13

Muhu spordihallis

JÕULULAAT

Kauplajate registreerimine telefonil 503 7407 või kirjuta annelittamm.muhu@gmail.com

28. detsembril kell 21

Muhu spordihallis

AASTAVAHEPUSPIDU

Ole nähtav! Riputa helkurid taas jope/koti/saapa jne külge!

Detsembri Muhulase materjalid on teretulnud **30. novembri** õhtuni.

Toimetab Anu Pallas,
tel: 52 28 929, e-post: muhulane@muhu.ee
Muhulane ilmub kord kuus.
Internetis www.muhu.ee
Trükkinud Saaremaa Trükikoda 450 eks.
Hind 50 eurosent